

معرفی کتاب

نگاهی به کتاب «فصل باران»

بارانی از خاطره‌های حسینی

فاطمه شریفی

کتاب «فصل باران» به همت مهدی قزلی (گردآورنده و طراح برنامه) از سوی انتشارات سوره مهر منتشر شده که شامل ۳۲ روایت کوتاه از زندگی، عشق و ارتباط عمیق افراد واقعی –از اقشار مختلف جامعه– با امام حسین (ع) است.

این روایت‌ها بر گرفته از برنامه تلویزیونی «فصل باران» شبکه چهار سیماست، جایی که قزلی بعداز دعوت عمومی از نویسندگان و حتی مردم عادی از آنها خواسته بود دلنوشته‌ای درباره امام حسین(ع) بنویسند و آن را مقابل دوربین بخواند. پس از موفقیت برنامه و استقبال عمومی، بخش‌هایی که بیشترین تأثیر گذاری و گیرایی را داشتند، انتخاب و ویرایش شد تا در قالب کتاب منتشر شود.این کتاب نخستین بار در روزهای نزدیک به محرم و اربعین ۱۴۰۳ منتشر شد. نویسندگان این روایت‌ها از طیف گسترده‌ای از جامعه هستند: زنان و مردان با سن‌های مختلف (گاهی اختلاف چهار دهه)، اهل شهرهای گوناگون همچون تهران، مشهد، قم، قزوین، ارومیه و...این یادداشت‌ها

گزارش

■ الهام رادمهر

۱۴تیر امسال، تقویم رسمی کشور همزمانی دو واقعه را به یادمان می آورد: یکی، تاسوعای حسینی و دیگری سالروز ربوده شدن حاج‌احمد متوسلیان، فرمانده دلاور سپاه اسلام در جبهه‌های جنوب و غرب و از بنیانگذاران لشکر ۲۷ محمدر رسول الله (ص)، سالگردی که هر ساله برای بازخوانی سلوک، ایمان، جسارت و بینش متوسلیان بهانه‌ای فراهم می‌کند. این بار همزمانی‌اش با تاسوعا، رنگ و بوی ویژه‌ای به این مناسبت داده است؛ چه آنکه متوسلیان نیز همانند سقای دشت کربلا، نماد وفاداری، فداکاری و رشادت بود. در این میان، انتشارات «سوره مهر» به عنوان یکی از فعال‌ترین ناشران حوزه ادبیات مقاومت، انقلاب و دفاع مقدس، نقش مهمی در ثبت و روایت زندگی‌نامه فرماندهان شهید و جاویدالتر داشته و حاج احمد متوسلیان نیز از جمله چهره‌هایی به همراه سه تن از دیپلمات‌ها و عکاسان ایرانی است که آثار متعددی درباره او از سوی این انتشارات منتشر شده است. در ادامه مروری خواهیم داشت بر کتاب‌هایی که سوره مهر در این سال‌ها درباره حاج‌احمد متوسلیان و دیگر فرماندهان هم‌سنگرش منتشر کرده است.

■ ■ ■

■ **سوره مهر: بازتاب صدای فرماندهان خاموش**

سوره مهر ناشری است که در حوزه انقلاب و دفاع‌مقدس آثار بسیاری را عرضه کرده و به نوعی ادای دینی به شهدا و جاویدالآثران داشته که «حاج احمد متوسلیان» یکی از برجسته‌ترین آنان است. به گزارش پایگاه خبری حوزه هنری، احمد متوسلیان از جمله فرماندهان مؤثر دوران دفاع مقدس و مبارزان فعال پیش از انقلاب اسلامی به شمار می‌آید که در چهاردهم تیر سال ۱۳۶۱ به همراه سه تن از دیپلمات‌ها و عکاسان ایرانی در لبنان از سوی مزدوران رژیم صهیونیستی ربوده شد.

۲۱ خرداد ۱۳۶۱، روز اعزام قوای محمد رسول‌الله (ص) به فرماندهی حاج احمد متوسلیان به سوریه بود؛ مأموریتی که با هدف مقابله با تجاوز ارتش اسرائیل به خاک لبنان انجام شد. دشمنی که با اشغال جنوب لبنان، در پی تثبیت وجهه‌ای شکست‌ناپذیر بود، اما تنها با ورود نیروهای ایرانی، اعلام آتش‌بس کرد.

۴ تیر، نماد یک اندوه ملی است، چراکه احمد متوسلیان و همراهانش در چنین روزی به اسارت درآمد. اما پیاد و نام‌او، تنها به این روز محدود نمی‌شود. متوسلیان، مردی بود که باید هر روز از او یاد کرد و راهش را ادامه داد. شیوه زیست و نگاهش به دنیا و دشمن، الگویی زنده برای تربیت فرزندان جسور، مؤمن و آزاده است. جذبه این فرمانده نستوه انقدر نافذ است که آشنایی با او، میل به زندگی بر مدار ایمان، غیرت و مقاومت را در دل‌ها شعله‌ور می‌سازد.

انتشارات سوره مهر که در سال‌های فعالیت خود آثار متعددی در حوزه دفاع مقدس و انقلاب منتشر کرده، تاکنون چند کتاب ارزشمند درباره حاج احمد متوسلیان به مخاطبان عرضه کرده که در ادامه معرفی می‌شوند:

■ **شنام آیکانوش گلزار راغب**
خاطراتی از عملیات‌های سال‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۶۱ در مریوس- به فرماندهی احمد متوسلیان که با اسارت و شکنجه‌اروی از سوی گروه‌کومله گره می‌خورد. کتاب، روایتی عاشقانه و تراژیک از جنگ، دلدادی، اسارت و رهایی است. بخشی از کتاب: «به ابتدای قله رسیدیم. گروهی از اسرای عراقی در حال انتقال به پشت خط بودند

– من احمد متوسلیان به تمام واحدها خبر پیروزی را می‌دهم. خرمشهر آزاد شد. خرمشهر....

حرکت گردان‌ها تندتر شد. یک گام دیگر در خرمشهر بودند. موشک‌ها که در سو شلیک می‌شدند. دشمن در حال فرار بود...»

■ **همیای صاعقه | حسین بهزاد، گلعلی بابایی**

کارنامه‌ای دقیق و مستنداز تأسیس لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) و نقش متوسلیان در عملیات‌های مهمی مانند فتح‌المبین و بیت‌المقدس. این کتاب، محصول چهار سال تلاش پژوهشی مشترک دو نویسنده است و از منابع دست‌اول و مکالمات واقعی فرمانده بهره می‌برد.

بخشی از کتاب: «حاج‌احمد باافاصله به برادرهای استراق سمع دستور داد به شود ما بگویید بروند روی خط فرماندهی دشمن و خیلی جدی خودشان را به عنوان «مرکز پیام قرارگاه فرماندهی سپاه چهارم دشمن» معرفی کنند و به سرهنگ فرمانده توپخانه بگویند دستور مؤکد از جانب سرلشکر ستادشهام صباح فخری، فرمانده سپاه ۴ است که عقب‌نشینی نکند تا برای‌تان نیروی کمکی بفرستیم!»

■ **ضربت متقابل | گلعلی بابایی**

گزارشی مستند از عملیات رمضان و نقش حیاتی لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله در این عملیات. این کتاب پژوهشی با وفاداری کامل به واقعیت‌ها نوشته شده و بر خلاف سبک خاطره‌نویسی، از هر گونه شخصیت‌پردازی تخیلی پرهیز دارد.

برشی از کتاب: «بچه‌ها نگران نباشید، این نیروهای خودی هستند که جلوتر از ما رفته‌اند و از پشت موضع تانک‌های عراقی دارند تکبیر می‌گویند، سریع بلند شوید، یکصدا یا مهدی بگویید که برویم جلو.» کل بچه‌ها به صدای بلند فریاد کشیدند. این مهدی سریع جا کن شدیم و حرکت کردیم در همین اثناء خدمه آن تانک‌های مزاحم که گویا متوجه نزدیک شدن آربی‌جی‌ن‌های اعزامی از دو طرف ما شدند بودند. از تانک‌ها بیرون پریدند و

۶۶

در چهاردهم تیر ۱۳۶۱، خودروی حامل هیئت دیپلماتیک ایران در بیروت از سوی مزدوران فالانژ متوقف شد و چهار سرنشین آن، از جمله حاج احمد متوسلیان، به‌رغم مصونیت دیپلماتیک ربوده شد و به نیروهای رژیم اشغالگر قدس تحویل داده شدند. از آن روز تاکنون، هیچ خبری رسمی از سر نوشت آنان منتشر نشده است. با این حال، نسل‌ها آمده و رفته‌اند و فرماندهی که «مرد میدان» بود، همچنان در حافظه مردم و ادبیات مقاومت، زنده و الهام‌بخش است

گرفت. الحمدلله «صیاد شیرازی» به کردستان اومد و ستاد مشترک تشکیل شد. با عملیات ویژه سپاه و ارتش دوباره بلای جون ضدانقلاب شدیم. البته من تو ماجرای شکستن محاصره پادگان ۲۸ سنندج نبودم، اما شنیدم که چه بلایی بر سر ضدانقلاب اومد و بچه‌ها چطور اونجا رو گرفتند. سر تو درد نیارم! همون وقت بود که نیروهای دکتر چمران شهر پاوه رو آزاد کردند.»

■ **هر کسی کار خودش | رحیم مخدومی**

کتابی آموزشی برای نوجوانان که در کنار معرفی اصطلاحات جبهه، خاطراتی از چهره‌های نام‌آشنا چون احمد متوسلیان، همت، صیاد شیرازی و دیگر فرماندهان ذکر شده تا پیوندی میان نسل جدید و گنجینه تجربه نسل دفاع مقدس برقرار شود.

بخشی از کتاب: «سرانجام جایی را که برای کار به دنبالش بودم، یافتم. واحد طرح و عملیات سپاه محل کار جدیدم شد. البته آنجا هنوز راه نیفتاده بود. طرحی به شورای عالی سپاه دادم مبنی بر اینکه حاضرم واحد طرح و عملیات را راه‌اندازی کنم. قرارم بر این بود که با آقای رحیم صفوی که در آن زمان در جبهه دارخوین بود، واحد را راه‌اندازی کنیم. طرحی ما روحیه عملیات در دارخوین و آبادان تهیه کردم و به شورای عالی سپاه دادم. آبادان در محاصره دشمن بود. دفاع مرده از آبادان در منطقه‌ای بود که از ۴۶۰ درجه پیرامونش، ۳۲۰ درجه آن تحت تسلط دشمن بود. تنها منطقه میان رودخانه بهمنشیر و اروند، در دست ما بود. حضرت اسام فرموده بود: محاصره آبادان باید شکسته شود. یک تیم مأمور شدیم به آبادان برویم و وضع دشمن را بررسی کنیم و ببینیم آیا راهی برای عملیات آزادی شهر وجود دارد یا خیر. چون آبه دستور بنی صدر! از نیروی زمینی ارتش اخراج شده بودم و روزهای شنبه باید می‌رفتم خودم را به ستاد مشترک معرفی می‌کردم، مخفیانه به این مأموریت از روی خنده بهوشیده بودم تا کسی مرا نشناسد.»

■ **پایان یک آغاز ناگفته**

در چهاردهم تیر ۱۳۶۱، خودروی حامل هیئت دیپلماتیک ایران در بیروت از سوی مزدوران فالانژ متوقف شد و چهار سرنشین آن، از جمله حاج‌احمد متوسلیان، به‌رغم مصونیت دیپلماتیک ربوده شد و به نیروهای رژیم اشغالگر قدس تحویل داده شدند. از آن روز تاکنون، هیچ خبری رسمی از سر نوشت آنان منتشر نشده است. با این حال، نسل‌ها آمده و رفته‌اند و فرماندهی که «مرد میدان» بود، همچنان در حافظه مردم و ادبیات مقاومت، زنده و الهام‌بخش است.

تأثیرگذار عرضه کرد. اگر بخواهیم این اثر را در یک جمله خلاصه کنیم، «فصل باران» آینه‌ای از عشق شخصی و جمعی به امام حسین (ع) است؛ روایت‌هایی حقیقی که با زبان دل نوشته شده و هر خواننده‌ای را در ارتباطی مستقیم با روح معنوی عاشورا اقرار می‌دهد.

روایت مکتوب

گزارشی از عاشورای کرونایی در پایتخت

از ماسک تا روضه

■ فاطمه شریفی

«پرچم در اهتزاز» مجموعه‌ای از ۱۱ روایت پیوسته‌ادبی است که سمیه جمالی، به عنوان شاهد عینی، شب‌های اول تا دهم محرم ۱۳۹۹ (اولین محرم در دوران کرونا) در مسجد ارک تهران را ثبت کرده. دغدغه نویسنده ثبت تجربه متفاوتی بود؛ تجربه‌ای که محدودیت‌های بهداشتی کرونا و نگرانی از ابتلای عزیزان، بر فضای سنتی هیئت حسینی سایه افکنده بود.

کتاب دارای ۱۱ فصل با تمرکز بر هر شب از دهه اول محرم است؛ شامل شب عاشورا و شام غریبان، جمالی درباره زاویه نگاهش می‌گوید: «هم‌ترین ویژگی کتاب روایت زنانه و برخورداری از نگاه زنانه است. روایتی از زبان یک زن در هیئت عزاداری... کاملاً مستند است.» این زاویه ویژه باعث شده روایت‌ها جامع‌نگرش زنان حاضر در هیئت را نیز به کلمات بکشاند؛ رمزگذاری واژه‌ها و احساسات مادرانه، نگرانی برای سلامتی فرزندان و ثبت همدلی در شرایط دشوار. سبک روایت کتاب، ساده، صمیمی و پر جزئیات است. روایت زیبا، دلنشین و صمیمی... با جزئیات دقیق، رفتارها، شعرها و گفت‌وگوها... نویسنده از فضای هیئت و تعامل میان حاضران می‌نویسد بدون اغراق یا پرهیز از واقعیت و تلاش می‌کند دیده‌ها و شنیده‌ها را به‌ویژه تأثیر کرونا واقع‌گرایانه ثبت کند.

محرم ۹۹ با پروتکل‌های بهداشتی بی‌سابقه برگزار شد؛ رعایت فاصله‌گذاری، ماسک، ضدعفونی، کتاب بر تناقض شکنندگی و شور ایمان تأکید دارد: «نسل ما تازه با مفهوم همه‌گیری از نزدیک مواجه شد... اولین دغدغه بچه هیئتی‌ها شد، «محرم» این حال و هوا، این اثر به‌واسطه زاویه نگاه زنانه‌اش، جایگاه ویژه‌ای در ادبیات هیئتی دارد؛ ثبت روایت زنان در هیئت‌ها نادیده گرفته شده و این کتاب پرکننده این خلأست. حضور در جمع زنانه و ثبت واقعیات شخصی و جمعی باعث شده روایت اصیل و بکر باشد. جزئیات رفتارها، صدای شعرها و اضطراب‌های مادرانه به زبان ادبی و انسانی بیان شده‌اند.

«پرچم در اهتزاز» نمادی از ثبت رخداد مذهبی در شرایط غیرعادی است، تجربه‌ای که تنها محدود به کرونا نیست، بلکه نشانگر ظرفیت‌های تغییر آیین‌ها در مواجهه با بحران است. «پرچم در اهتزاز» تجربه‌ای تاریخی را به روایت می‌کشاند، تجربه‌ای منحصربه‌فرد. روایت‌هایی که سال‌ها بعد سندی بر عبور مذهبیان از بحران کرونا باشند. این اثر به‌واسطه زاویه نگاه زنانه‌اش، جایگاه ویژه‌ای در ادبیات هیئتی دارد؛ ثبت روایت زنان در هیئت‌ها نادیده گرفته شده و این کتاب پرکننده این خلأست. حضور در جمع زنانه و ثبت واقعیات شخصی و جمعی باعث شده روایت اصیل و بکر باشد. جزئیات رفتارها، صدای شعرها و اضطراب‌های مادرانه به زبان ادبی و انسانی بیان شده‌اند. در بخشی از این کتاب می‌خوانیم: «روزی که کووید ۱۹ جهان را فراگرفت و نسل ما تازه با مفهوم همه‌گیری از نزدیک و خارج از کتاب‌های تاریخ مواجه شد، اولین دغدغه بچه هیئتی‌ها شد محرم. در صفحات مجازی خودشان نوشتند، در هیئت‌های شخصی‌شان تاله و شکوه کردند، شعر گفتند و متوسل شدند. تر حرف‌های‌شان این بود که فرض ماه رمضان و شب‌های قدر را پای تلویزیون گذرانیدیم، با محرم چه کنیم؟ من خیال جمع می‌گفتم: بابا اینجا چقدر بدبینند. تا محرم هوا گرم می‌شود. دکترا قول داده‌اند در گرما تابستان ویروس کرونا از بین برود و هیچ نگران محرم بدون ارک نبودم. اصلاً ما محرم بدون پسوند ارک برای من چیزی خارج از فرم طبیعی است؛ مثلاً فرض کنید انسان کبد نداشته باشد یا ریه. ارک برای خانواده من یک فرهنگ است؛ بخشی از جریان و سبک زندگی.»

«پرچم در اهتزاز» یک تجربه ثبت‌شده است. روایت ساده، مستند و زنانه از ۱۰ شب عزای محرم در مسجد ارک در شرایط کرونا. کتاب با نثر صادقانه و دلنشین، شرایط و احساساتی را ثبت کرده که ممکن است دیر یا زود فراموش شوند، اگرچه جای تحلیل تاریخی یا ردوبدل‌های سیاسی خالی است. اما همین تأکید بر فضای جمعی زنان و ثبت حضور در شرایط سخت آن را به اثری ماندگار بدل می‌کند.